

Jak se děti učí 2.

Podmínky učení a jejich realizace ve školním vyučování (nejen v mladším školním věku)

Hana Filová, kat. pedagogiky PdF MU, 2011

UČENÍ

- **proces, který navozuje relativně trvalou změnu v potenciálním chování jedince v důsledku jeho individuální zkušenosti**

Co ovlivňuje proces učení:

- ☛ ***vrozené dispozice*** (obecné schopnosti – nadání, inteligence – typ inteligence - Gardner)
- ☛ ***naučené poznávací a učební strategie*** (žák a jeho „metakognitivní“ předpoklady)
- ☛ ***styl výuky, organizace a metodika školní práce*** (učitel a jeho styl výuky)
- ☛ ***jiné faktory*** (náhlada, klima třídy a školy, konkrétní situace,...)

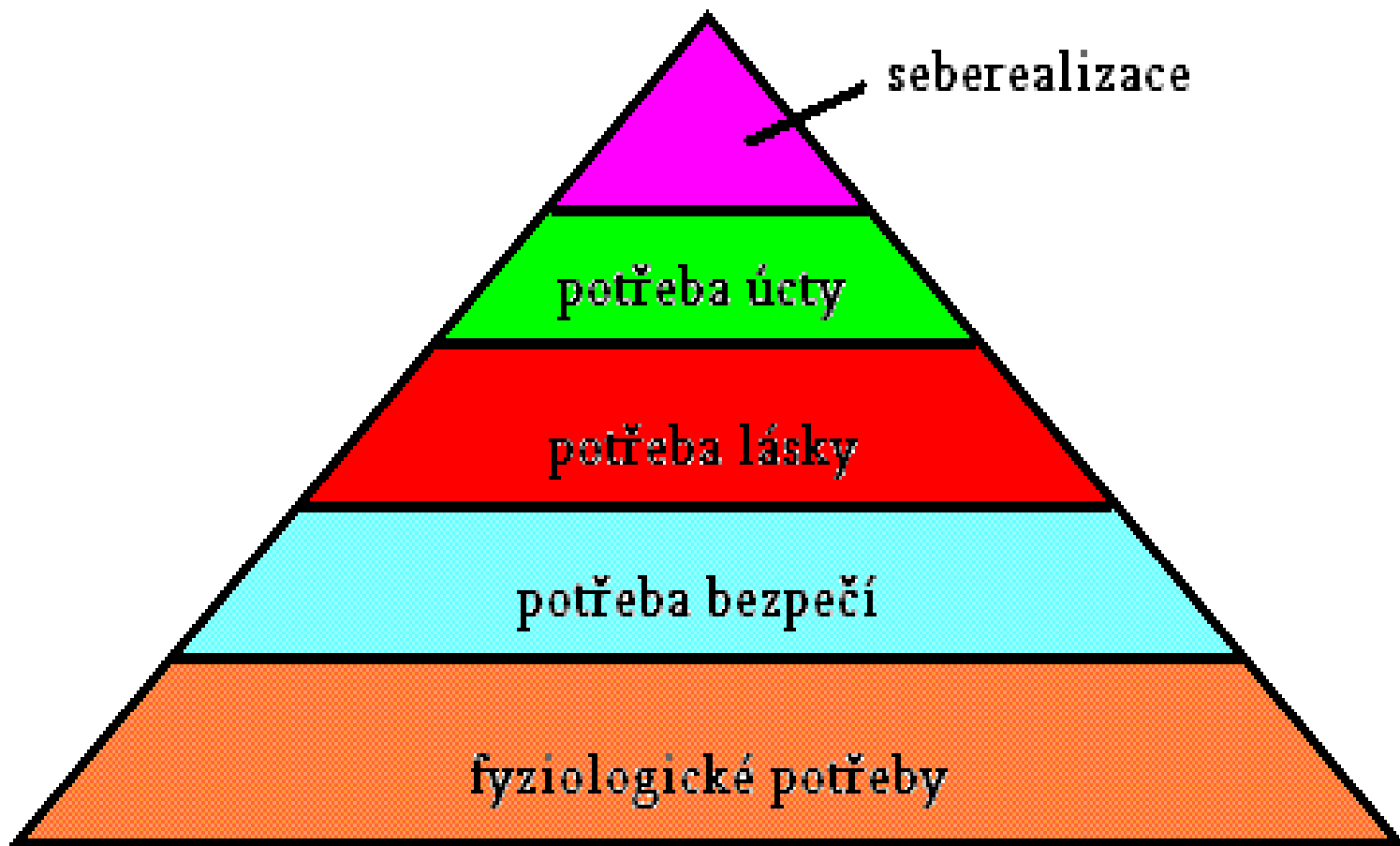
Efektivní učení

je spojeno s podmínkou uspokojení **základních potřeb** člověka (primárních a sekundárních)

- viz Maslowova pyramida – **hierarchie potřeb**
(potřeby primární a sekundární; biologické - individuální – sociální)

od základny dole směrem nahoru!!!

- **potřeby fyziologické**
- **potřeba jistoty a bezpečí (v rodině i ve škole)**
- **potřeba přijetí a lásky (někam patřit – existence “blízkých lidí”)**
- **potřeba vlastní identity a sebeúcty (smysluplný svět, lákavá, ale reálná perspektiva)**
- **potřeba seberealizace, úspěšnosti, uznání (jako sekundární potřeby)**

Maslowova pyramida lidských potřeb [online]. 2008 , 13. 2. 2008 [cit. 2008-02-23]. Dostupný z WWW:
<cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow>.

Proces učení je individuální (v závislosti na zvláštностech každého jedince - osobnostní faktory, dosavadní zkušenost apod.);

v přirozených podmínkách má 4 fáze:

- ☛ **1. MOTIVACE:** (vznikne *důvod*, proč se jedinec potřebuje něco naučit, překonat překážku, doplnit chybějící informaci nebo dovednost) a jeho aktivita je uvedena do chodu
- ☛ **2. EXPOZICE:** *vyhledání, obeznámení se s potřebnou novou informací* (aktivní doplnění chybějícího poznatku, který původně způsobil nerovnováhu a vyvolal potřebu učit se)
- ☛ **3. FIXACE:** *upevnění poznatku* jeho opakovaným použitím
- ☛ **4. APLIKACE:** *užití* poznatku nebo dovednosti v praktickém životě (úspěch – neúspěch)
- **Hodnocení:** *typické pro školní vyučování, ve škole často nahrazuje význam aplikace v praxi (umí – neumí+ známka)*

S. Kovaliková (1995, s. 45-58) nabízí ve své práci *Integrovaná tematická výuka, aneb Výuka, která vychází z toho, jak se učí lidský mozek (ITV)*, přehled podmínek, které zajistí, že se dítě učí přirozeně a efektivně:
SLOŽKY MOZKOVĚ KOMPATIBILNÍ VÝUKY:

- ✓ **Nepřítomnost ohrožení**
- ✓ **Smysluplný obsah**
- ✓ **Možnost výběru**
- ✓ **Přiměřený čas**
- ✓ **Obohacené prostředí**
- ✓ **Spolupráce**
- ✓ **Okamžitá zpětná vazba**
- ✓ **Dokonalé zvládnutí (Mastery Learning)**

Ad 1. Nepřítomnost ohrožení

- ☛ pocit jistoty, bezpečí,
- ☛ partnerský přístup učitele
- ☛ spolupracující přístup spolužáků
- ☛ přiznání práva na chybu – omyl apod.

Ad 2. Smysluplný obsah - to, co se dítě učí, je pro ně **smysluplné** (má pro ně osobní smysl), tj.

- ☛ je ze skutečného, přirozeného světa a života kolem nás
- ☛ dítě má pocit, že je to pro ně důležité, potřebuje to znát
- ☛ má souvislost s jeho dosavadními zkušenostmi (dítě má nový poznatek “kam zařadit”)
- ☛ je přiměřené věku, a tím srozumitelné:
 - **nepřiměřené úkoly jsou pro děti “nestravitelné”**, děti je vzdávají a uchylují se k pamětnímu učení. Když je jich příliš mnoho (převládají ve školní práci), děti se časem naučí nepokoušet se je pochopit a “papouškují”

Ad 3. Možnost výběru: každé dítě je jiné

- má vlastní specifické zkušenosti, kognitivní styl, (styl učení), proto by měly být při vyučování vytvořeny takové podmínky, aby si dítě mohlo zvolit vlastní cestu

Gardner – 7 typů inteligence

log. matematická

jazyková

prostorová

tělově-pohybová

hudební

intrapersonální

interpersonální

Ad 4. Přiměřený čas:

- ☛ vycházet z osobního tempa (individualizace), ale zároveň poskytnout **právě tolik času**, aby dítě úkol zvládlo. Jakmile k tomu dojde, je třeba dynamicky přejít k dalšímu učení (NE NUDA!!!)

Ad 5. Obohacené prostředí:

- ☛ Při učení je třeba zajistit **rozmanité zdroje informací**, případně "**vybavovací pomůcky**", které by zajistily možnost doplňovat si chybějící poznatky,

Ad 6. Spolupráce:

- možnost diskutovat, radit se, konzultovat – jak s učitelem, tak s vrstevníky.

Kooperativní učení, skupinová práce

Ad 7. Okamžitá zpětná vazba:

- ☛ podmínka efektivního učení - motivační faktor - eliminace chyb
- ☛ chyby jako zdroj učení – **díky za chyby při učení!!!**
 - najít chybu = nalézt správné řešení
- ☛ sebereflexe, sebehodnocení!!!

Ad. 8. Dokonalé zvládnutí:

- Poskytnout každému dítěti tolik času a úkolových situací (operačních cvičení), kolik potřebuje, aby učivo zvládlo

**(nejít dál, dokud nebylo zvládnuto
“klíčové učivo”!!!)**

AUTENTICKÉ UČENÍ

Prameny: Pasch 1998, s.150, Kovaliková 1995, s. 183, 137 aj.

- ☛ = skutečné, „opravdové“ učení; neučíme se „jakože něco děláme“ (akademicky), ale doopravdy, v situacích reálného života. Učíme se NĚCO, nikoli O NĚČEM. Jeho východiskem je ***bádání, zkoumání*** a výsledkem je ***produkce, nikoli reprodukce poznatků.***

Výsledky takového učení je možné smysluplně v reálném životě využít.

Literatura:

- HOUŠKA, T. *Škola pro třetí tisíciletí*. Praha: Papyrus, s. r. o, 1995.
- KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála 1993.
- PASCH, M. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál 1998.